

Datum
2016-09-06

RIKTLINJER FÖR HÄRNÖSANDS KOMMUNS KONSTVERKSAMHET OCH KONSTINKÖP.

Dokumentnamn	RIKTLINJER FÖR HÄRNÖSANDS KOMMUNS KONSTVERKSAMHET	Dokumenttyp Riktlinje		
Fastställd/upprättad av	Kommunstyrelsen	Datum 2016-09-06	Diarienummer KS16-204-860	
Dokumentansvarig/processägare	Kommunstyrelsen	Version 1	Senast reviderad 2016-09-06	Giltig t o m 2019-05-01
Dokumentinformation	Riktlinjer utgår ifrån antagen Kulturplan			
Dokumentet gäller för	Alla förvaltningar i Härnösands kommun			
Annan information				

Härnösands
kommun

Innehåll

KULTURPLANEN, STÄLLNINGSTAGANDE OCH ANSVAR	3
1.1 Ur Härnösands kommuns kulturplan 2014 – 2017	3
1.1.1 Det här vill vi utveckla 2014-2017	3
1.1.2 Särskilda ställningstaganden 2014-2017	3
2 DEFINITIONER	4
3 KOMMUNENS KONSTVERKSAMHET	5
3.1 Härnösands kommunala konsthall.....	5
3.2 Samverkan Härnösands kommun	5
4 HANTERING AV KOMMUNENS KONSTSAMLING	6
4.1 Inköp av lös konst.....	6
4.2 Gåvor och donationer.....	6
4.3 Bevarande av kommunens konst	7
4.4 Utlån av konst ur kommunens konstsamling.....	7
4.5 Stöld och skadegörelse	8
4.6 Försäljning eller annan avyttring	8
4.7 Riktlinjer för destruering	8
5 UPPHANDLING AV FAST KONST	8
5.1 Enprocentsregeln	8
5.2 Upphandling av fast konstnärlig gestaltning/utsmyckning	9
5.3 Direktupphandling	10
5.4 Konstnärens roll och arbetsvillkor vid upphandling	10
5.5 Inköp av lös konst vid om- eller nybyggnation.....	10
5.6 Externt ägda fastigheter	11
6 REFERENSER	12

KULTURPLANEN, STÄLLNINGSTAGANDE OCH ANSVAR

Härnösands kommunstyrelse har ett övergripande ansvar för att konst och konstpedagogisk verksamhet tillgängliggörs i samverkan med yrkesverksamma konstnärer och att konst av hög kvalitet köps in på ett sätt som främjar konstnärers roll och arbetsvillkor.

Kommunstyrelsen har också ett övergripande ansvar för att kommunens konstsamlingar och offentlig konst i kommunen bevaras och levandegörs. Det åligger alla nämnder och förvaltningar att tillse att Härnösands kommuns riktlinjer för konstverksamhet och konstinköp följs.

1.1 Ur Härnösands kommuns kulturplan 2014 – 2017

Kommunens aktuella kulturplan ger en rik vision av en stad där nyskapande kultur och kreativitet erbjuds och utvecklas, med perspektiv som exempelvis mångfald, jämställdhet, demokrati och samhällsutveckling. Kulturplanens mål och visioner ligger till grund för såväl kommunens konstverksamhet som inköp och hantering av kommunens konst. Några utvalda stycken som har direkt koppling till konstverksamhet och offentlig konst presenteras här:

1.1.1 Det här vill vi utveckla 2014-2017

- 5.2.1 Verka för att kulturarvet görs tillgängligt och ses som en resurs för kommunens utveckling.
- 5.2.2 Stimulera och synliggöra konst och kulturella uttryck i det offentliga rummet. • Främja kreativitet och lek i planering av offentliga miljöer. • Värna vackra och ickekommersiella miljöer i det offentliga rummet.
- 5.4.1 Främja gränsöverskridande kultur som innebär möten mellan nyskapande och traditionella konstuttryck.
- 5.4.4 Ett brett utbud av konst, musik och scenkonst med hög tillgänglighet erbjuds invånare och besökare.
- 5.4.5 Främja samtidskonst och konstpedagogisk verksamhet av hög kvalitet i samarbete med professionella konstnärer och kulturutövare på regional och nationell nivå.
- 5.5.1 Skapa gynnsamma förutsättningar för professionella kulturutövare och aktörer inom kreativa näringar att kunna verka i kommunen och i regionen.
- 5.6.2 Alla barn ska ges likvärdiga förutsättningar att under sin skoltid ta del av skilda kulturyttringar (teater, konst, dans, film, musik, litteratur mm).

1.1.2 Särskilda ställningstaganden 2014-2017

- 7.1 Medel för konstnärlig utsmyckning/gestaltning ska avsättas vid nybyggnationer och större kommunala investeringar. Riktlinjer för genomförande ska tas fram under planperioden.

2 DEFINITIONER

- **Yrkesverksamma konstnärer:** Konstnärer som kan påvisa högre konstnärlig utbildning, minst två separatutställningar eller erfarenhet av offentliga uppdrag, enligt kriterier för medlemskap i KRO (Konstnärernas riksorganisation), <http://www.kro.se/kriterier>.
- **MU-avtalet:** Avtal för medverkans och utställningsersättning tecknat mellan staten och företrädare för yrkesverksamma konstnärer. Enligt avtalet finns nivåer för konsultarvode, utställningsersättning och medverkansersättning till anlitade konstnärer,
- **Offentlig konst:** "Konstverk avsedda för och ofta utförda direkt i miljöer där allmänheten regelmässigt har tillträde", konstverk som ägs av stat, landsting eller kommun och har bekostats av gemensamma skattemedel.
- **Fast konst:** Platsbunden konstnärlig gestaltning eller utsmyckning inom- eller utomhus.
- **Lös konst:** Färdiga verk som inte är platsbundna.
- **Enprocentsregeln:** Innebär att en procent av budgeten för ett byggprojekt (vid nybyggnation, om- eller tillbyggnad) avsätts till bild- eller formkonstnärlig gestaltning. I den ursprungliga propositionen 1937:57, som då avsåg statliga nybyggnationer, står bland annat: " /... regelmässigt i anslaget inbegripa ett icke alltför ringa belopp, i allmänhet icke understigande en procent av byggnadskostnaderna, till konstnärligutsmyckning, givetvis under förutsättning, att sådan utsmyckning med hänsyn till byggnadens art och belägenhet lämpligen bör äga rum."
- **Upphovsrätt:** Konstverk utförda av yrkesverksamma konstnärer är skyddade av upphovsrätt. Upphovsrätten har en ekonomisk del som garanterar att upphovs-mannen/- kvinnan får ersättning vid användning av konstverket t.ex. för tryck. Den ideella upphovsrätten reglerar att konstverk inte får ändras så, att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränkes". Detta regleras i lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk 1 Kap. 3 §. Upphovsrätten gäller i 70 år efter konstnärens död.
- **BUS-avtal:** Avtal om rätt till publicering av upphovsrättsskyddade bilder. Vid lagring och publicering av bilder som skyddas av upphovsrätt ska gällande lagar beaktas och avtal finnas med BUS, <http://www.bus.se>

3 KOMMUNENS KONSTVERKSAMHET

Mötet med konst stimulerar individens utveckling och bidrar till mångfald och kreativitet i samhället. Samtidskonsten utmanar ofta vår bild av samhället och världen och ger möjlighet att utveckla vårt tänkande.

I utställningar med samtidskonst möter besökarna nya kulturer, vetenskap, existens, miljö, historia, samhällsfrågor och andra aktuella ämnen på ett fördjupat och stimulerande sätt.

Genom konstpedagogik, anpassade visningar och samtal om konst tillgängliggörs utställningar och offentlig konst för besökare i alla åldrar och med olika behov.

3.1 Härnösands kommunala konsthall

- erbjuder utställningar med samtidskonst av hög aktualitet och kvalitet i samverkan med yrkesverksamma konstnärer.
- samverkar med konstnärer och andra aktörer och erbjuder visningar, interaktiv konstpedagogik och föreläsningar till skolor, föreningar och arbetsplatser.
- samverkar med andra kulturutövare, aktörer och institutioner för att erbjuda gränsöverskridande kultur inom exempelvis dans, performance, musik, bildkonst och poesi.
- är en arena för yrkesverksamma konstnärer på nationell nivå och en aktör inom det regionala kulturlivet

Beslut om utställningar, konstprojekt och pedagogik tas av sakkunnig tjänsteman inom konstområdet. Vid behov anlitas yrkesverksamma konstnärer som rådgivare.

3.2 Samverkan Härnösands kommun

- Härnösands kommun bidrar till ett konstliv med en mångfald av uttryck genom bl.a. verksamhets- och arrangörstöd till kulturföreningar och kulturaktörer i Härnösand.
- Härnösands kommun bidrar även till ett rikt konst- och kulturliv i Härnösand som en av stiftelsebildarna till Murberget Länsmuséet i Västernorrland.

4 HANTERING AV KOMMUNENS KONSTSAMLING

All lös konst i kommunens ägo kallas kommunens konstsamling. Den största delen är konst inköpt för allmänna medel (totalt ca 1300 verk). Kommunen äger också Qvistska samlingen och mindre donationer som Curt Rydell-samlingen, Bengt Johanssons Gamla Härnösandsbilder samt enskilda donerade verk, exempelvis verk av Bengt Lindström skänkta av konstnären. I kommunens ägo finns även ett flertal fasta utsmyckningar både utom- och inomhus.

Kommunens konstsamlingar utgör en del av vårt kulturarv och har ett stort värde även för kommande generationer. Härnösands kommun bör därför sträva efter att tillgängliggöra och bevara både samtidskonst och äldre konst i kommunens ägo, samt att konst som köps in till samlingarna äger aktualitet och ett bestående konstnärligt värde

4.1 Inköp av lös konst

Kommunen köper in lös konst för en summa som årligen avsätts av Härnösands kommunstyrelse. Inköp görs huvudsakligen vid samtidsutställningar i kommunens regi, undantagsvis från gallerier eller direkt från konstnärens ateljé.

Konst köps in av sakkunnig tjänsteman inom konstområdet från yrkesverksamma samtida konstnärer. Vid behov anlitas sakkunnig konsult. Alla konstinköp protokollförs och diarieförs. Det inköpta konstverket fotas samt registreras i aktuellt registreringssystem för kommunens konst.

Vid inköp av all konst ska kommunen främja konstnärernas roll och arbetsvillkor. Konsten som köps in till kommunens konstsamling bör i den mån det är möjligt spegla ett brett uttryck för samtidskonst och ett jämlikhetsperspektiv

4.2 Gåvor och donationer

Gåvor/donationer till kommunen i form av konstverk kan tas emot utan villkor från givaren. Inga kostnader åläggas mottagaren vid verkets tillkomst, montering eller underhåll.

Vid större donationer som tillför ett väsentligt kulturellt, historiskt eller ekonomiskt värde till kommunen kan villkor tas upp till diskussion och accepteras. Gåvor och donationer som accepterats märks och registreras i konstregistret med anteckning om gåvogivare. Kommunen kan avstå att ta emot gåvor av kvalitets- och förvaltningskäl och förbinder sig inte att uppfylla specifika krav kring exempelvis placering.

4.3 Bevarande av kommunens konst

Härnösands kommunstyrelse har ett övergripande ansvar för att kommunens konstsamlingar och offentlig konst i kommunens ägo förvaras, underhålls och bevaras på ett lämpligt sätt. Kommunstyrelsen fördelar resurser och ålägger berörda förvaltningar och tjänstemän inom Härnösands kommun att följa gällande riktlinjer.

Vid frågor som rör konst i offentlig miljö, även donationer eller ideella initiativ till offentlig konst bör en sakkunnig bedömning göras och ett långsiktigt perspektiv beaktas. Härnösands kommun bör se till att markunderhåll, snöröjning och liknande vid offentliga konstverk görs på ett sätt som inte påverkar konstverket, eller hur det uppfattas, på ett negativt sätt.

Vid alla frågor som rör förändringar av konstverk eller miljön i närheten av konstverk, exempelvis plantering, ombyggnationer eller uppställning av objekt, som kan strida mot ekonomisk eller ideell upphovsrätt ska gällande lagar beaktas och upphovsrättsägare tillfrågas. Om konstnären inte kan tillfrågas bör kommunen kunna hänvisa till ett sakkunnigt skriftligt utlåtande.

Vid avyttrande av kommunägda fastigheter ska ägandeskap och ansvar för underhåll av befintlig konst fastställas.

4.4 Utlån av konst ur kommunens konstsamling

Konst ur Kommunens konstsamling lånas ut till kommunens förvaltningar i enlighet med Regler för lån ur kommunens konstsamling. Konsten placeras i kommunens lokaler av kommunens konstansvariga på lämpligt sätt utifrån tillgång på konst och verksamheten i lokalen.

Konstansvariga ska finnas i alla kommunala lokaler som lånar konst ur kommunens konstsamling. En årlig inventering ska utföras av lokalens konstansvariga samt diarieföras. En låneförbindelse med förteckning över lånade konstverk samt regler för lån ur kommunens konstsamling skall godkännas och undertecknas av konstansvarig för varje lokal och diarieföras. Konsten i varje kontorsrum ska registreras på användare av rummet. Vid byte av rum, nyanställning eller avslutande av anställning skall ändringen meddelas konsthallen. Regler för lån ur kommunens konstsamling fastställs av sakkunnig tjänsteman i Härnösands kommun. Förvaltningscheferna är ytterst ansvariga för konstlån, att det finns konstansvariga på varje arbetsplats/lokal och att inventeringen utförs.

För utlån av konstverk ur kommunens samlingar utanför Härnösands kommun gäller särskilda villkor. Skriftliga villkor för utlån utanför Härnösands kommun tas fram och bifogas låneavtalet. Vid förfrågningar om utlån av sällsynta och dyrbara verk tar kommunen ställning till varje enskilt fall.

4.5 Stöld och skadegörelse

Konst bör alltid försäkras genom kommunens försäkring. Vid skada eller stöld ska konstansvarig tjänsteman underrättas och rådfrågas om åtgärder. Stölder polisanmäls. Vid underhåll och eventuell reparation ska om möjligt konstnären, eller en konstexpert för äldre konst, anlitas för att åtgärderna ska ske på ett professionellt sätt.

4.6 Försäljning eller annan avyttring

Härnösands kommun avyttrar normalt inte konst genom försäljning. I de flesta fall beräknas de administrativa kostnaderna överstiga eventuella inkomster. De mer värdefulla verken som skulle kunna säljas, utgör ett konstnärligt och historiskt värdefullt material. För det fall försäljning trots detta blir aktuellt, ska frågan föras till politiskt beslut.

4.7 Riktlinjer för destruering

Konstverk i kommunens ägo som efter noggrant övervägande och som efter sakkunnig bedömning inte har något nominellt eller historiskt värde och som inte går att placera ut eller förvaras kan destrueras. Vid beslut om destruering fotas konstverket och orsaker tilldestrueringsbeslutet beskrivs. Ärendet arkiveras med foto, orsak samt beslut. För konstverk som donerats till kommunen gäller donationsvillkoren.

5 UPPHANDLING AV FAST KONST

Konstnärlig gestaltning och utformning av det offentliga rummet har stor betydelse för platsens attraktivitet och människors välbefinnande. Konsten kan förstärka stadens estetiska och humanistiska kvaliteter, spegla platsens kulturhistoria och tillföra ett mervärde för stadens invånare som för turister och andra besökare oavsett ålder, bakgrund och behov.

Upphandling och inköp regleras i "Riktlinjer för upphandlingar och inköp i Härnösands kommun".

5.1 Enprocentsregeln

Kommunen ska i enlighet med Härnösands kommuns kulturplan 2014-2017 avsätta medel för konstnärlig gestaltning.

Medel för konstnärlig utsmyckning/gestaltning ska avsättas vid nybyggnad, ombyggnationer och vid större investeringar över 500 000 kr. Som riktmärke får konstnärlig gestaltning gälla att medel motsvarande minimum 1 % av totalbudget avsätts.

Kommunens olika förvaltningar ansvarar för att nybyggnation anmäls till kommunstyrelsen så att konstinköp kan planeras i god tid.

Undantaget från enprocentsregeln är projekt av övervägande tekniskt karaktär, exempelvis ventilationsreoveringar, stambyten, tillgänglighetsanpassningar och liknande, samt byggnader där allmänheten inte har tillträde. Arbets- och materialkostnader för uppsättning eller montering av konstverk som ingår i den fasta inredningen av byggnaden inräknas vanligtvis inte i beloppet för konstnärlig gestaltning.

Finansiering kan även ske genom en samverkansmodell där medlen söks från olika instanser t ex Boverket, Staten konstråd m.fl. eller med aktuell fastighetsägare/intressent.

5.2 Upphandling av fast konstnärlig gestaltning/utsmäckning

För upphandling av konst över aktuell gräns för direktupphandling ska konstnärlig gestaltning upphandlas enligt LOU, Lagen om offentlig Upphandling. Tillvägagångssättet kan vara projekttävling, parallella skissuppdag eller upphandling med intresseanmälan. Enligt LOU kan även "Direktupphandling med undantag av konstnärliga skäl" användas även för upphandling av konst över gränsen för direktupphandling. Konstnärlig gestaltning kan även tas fram inom ramen för ett konstnärligt projekt där en eller flera konstnärer arbetar under en viss tid och med en bestämd budget.

Vid upphandling av konstnärlig gestaltning är den konstnärliga kvaliteten överordnad andra urvalskriterier. Oavsett förfarande används en sakkunnig kommitté som i processen väljer ut ett antal konstnärer för eventuellt skissuppdag och senare utsmäckningsuppdag utifrån anbud eller intresseanmälningar. För att lämna anbud ska konstnärer uppfylla krav på professionalitet enligt KRO:s kriterier. (KRO: Konstnärernas riksorganisation).

Särskild vikt bör läggas vid att en konstnärlig gestaltning samverkar med platsens natur, verksamhet och brukare. Aktuella urvalskriterier kan exempelvis tas fram i samråd med, eller med godkännande från, representanter ur verksamheten. Kommunen kan även anlita en konstnär som arbetar nära brukare och verksamhet i en konstnärlig process för ökad delaktighet.

För att involvera civilsamhället kan olika arbetsätt och metoder användas i processen då allmänheten får ge uttryck för sin mening och vara delaktiga. Syftet är att skapa ett intresse och engagemang för konstnärlig utsmäckning.

5.3 Direktupphandling

För upphandling av fast konst under gränsen för direktupphandling kan en sakkunnig kommitté direktupphandla inom ramen för "Riktlinjer för upphandlingar och inköp i Härnösands kommun":

"En direktupphandling kan göras när kontraktets värde inte överstiger 28 procent av det tröskelvärde som gäller för kommuner och landsting vid upphandling av varor och tjänster (28 procent av tröskelvärdet är för närvarande ca 534 890 kr ex. moms). Minst tre leverantörer ska om möjligt tillfrågas vid direktupphandlingar"

Vid direktupphandling tillfrågas om möjligt minst tre konstnärer, som har konstnärlig inriktning och erfarenhet som passar för uppdraget. En kommitté med sakkunniga inom konstområdet väljer ut yrkesverksamma konstnärer för skissuppdrag utifrån uppdragets art. Kommunen bör, i den mån uppdraget tillåter, främja lokala yrkesverksamma konstnärer vid direktupphandling.

5.4 Konstnärens roll och arbetsvillkor vid upphandling

Konstnären bör vid upphandling av konstnärlig gestaltning finnas med i så tidigt skede som möjligt och samverka med byggansvarig så snart entreprenör/arkitekt är anlitas. Om konstnären anlitas, eller konst upphandlas, i ett senare skede ska konstnären ha möjlighet att påverka detaljer, installationer eller förändringar som påverkar konstverkens utformning och hur konstverket uppfattas.

Information om förutsättningar samt miljöbilder och ritningar ska tillhandahållas konstnärerna när anbudsintjudan går ut. Om ritningarna inte visar alla detaljer och faktorer som tillkommer (t.ex. skyltar, einstallationer etc.), så bör information om detta tillfogas upphandlingen.

Konstnärerna bör ges skälig tid för att lämna anbud, ta fram skissförslag samt att färdigställa den konstnärliga gestaltningen. Riktlinjer kan vara minst en månad för intresseanmälan, två månader för att lämna mer detaljerat anbud, två månader för skissuppdrag och 6-12 månader för färdigställande. Tiderna bör anpassas efter upphandlingens förutsättningar, årstid, material och andra relevanta faktorer.

5.5 Inköp av lös konst vid om- eller nybyggnation

Istället för att göra en upphandling, exempelvis vid mindre ny- eller tillbyggnationer, kan man att köpa in s.k. lös konst (färdigproducerad konst) av hög kvalitet som tillför en extra dimension till plats och verksamhet. Inköp av lös konst är mindre tids och resurskrävande än en offentlig upphandling av konstnärlig gestaltning.

Då totalsumman fördelas på flera leverantörer kan konst köpas direkt av konstnärer inom LOU:s gränser för direktupphandling. Detta förfarande används ofta av Landsting och Stat vid utsmyckning av byggnader istället för eller vid sidan av upphandling eller konstnärliga projekt.

Lös konst kan tas tillbaka vid eventuellt ägarbyte. Fast konst som är platsbunden inom- eller utomhus följer vanligtvis med vid ägarbytet.

5.6 Externt ägda fastigheter

I externt ägda fastigheter där offentlig verksamhet i kommunens regi bedrivs med hyresavtal längre än 10 år avsätter kommunen medel för lös eller fast utsmyckning för en bestämd summa utifrån verksamhetens omfattning och i vilken mån det kommer allmänheten till godo.

Vid externt ägda fastigheter kan kommunen också initiera ett konstnärligt projekt där flera parter bidrar till finansieringen. Vid delad finansiering ska ägandeskap och ansvar för underhåll av konsten fastställas.

6 REFERENSER

- Ingen regel utan undantag
Enprocentregeln för konstnärlig gestaltning av offentlig miljö.
Konstnärsnämnden 2013. <http://www.konstnarsnamnden.se>
- *Principer och riktlinjer för hantering av offentlig konst vid Landstinget Västernorrland*
<http://www.lvn.se/contentassets/f430f1eeebcb45f3a5b728aecd20913c/principer-och-riktlinjer-offentlig-konst-landstinget-vasternorrland-slutversion.pdf>
- *MU-avtalet*
Avtal om upphovsmäns rätt till ersättning vid visning av verk samt medverkan vid utställning m.m.
http://www.kro.se/sites/default/files/mu_sv_150213.pdf
- BUS-avtal, <http://www.bus.se>